

Kernwaarden openbaar onderwijs

openbare scholen
waar verhalen samenkomen

gelijk-
waardigheid

vrijheid

ontmoeting

De kernwaarden, **gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting**, komen voort uit de wettelijke en maatschappelijke opdracht van het openbaar onderwijs. Het openbaar onderwijs is van en voor de gehele samenleving en heeft een bij wet vastgelegde actief-pluriforme opdracht. Zo geven artikel 46 van de Wet op het Primair Onderwijs en artikel 42 van de Wet op het Voortgezet Onderwijs aan dat het openbaar onderwijs voor iedereen toegankelijk is, ieders godsdienst of levensbeschouwing eerbiedigt en bijdraagt aan “de ontwikkeling van de leerlingen met aandacht voor de godsdienstige, levensbeschouwelijke en maatschappelijke waarden zoals die leven in de Nederlandse samenleving en met onderkenning van de betekenis van de verscheidenheid van die waarden”. Wij beschouwen de democratische waarden, zoals vastgelegd in de grondwet en de universele verklaring van de rechten van de mens, dan ook als fundament van het openbaar onderwijs.

Van en voor de samenleving

De openbare school is een plek waar kinderen en jongeren samen spelen, samen leren en samen vormgeven aan een school. Het is een minisamenleving waarin ruimte is voor ieders verhaal en die gekenmerkt wordt door democratische waarden. In de school worden deze waarden zichtbaar in de cultuur, de organisatie, het onderwijs en in de verbinding die gelegd wordt tussen de school en de samenleving.

De openbare school als school van en voor de samenleving, betekent tevens dat de school het als haar taak ziet bij te dragen aan een humane, inclusieve en duurzame samenleving. De school zondert zich niet af van de wereld, maar leert leerlingen zorgzaam en rechtvaardig om te gaan met andere mensen en de natuur.

Kernwaarden als kompas

Gelijkwaardigheid, vrijheid en ontmoeting zijn waarden waar we in het openbaar onderwijs voor staan. Zij bieden richting bij het maken van keuzes over onderwijs, samenwerking en bejegening (‘Past dit wel bij onze waarden? Draagt het bij aan onze fundamentele opdracht richting de samenleving?’). Het zijn tevens waarden waarop we elkaar kunnen aanspreken én waarop we aangesproken mogen worden.

De waarden vormen dus het fundament voor afspraken, normen, regels en het dagelijks handelen binnen de school. Zij vormen een gedeelde kern, naast de persoonlijke waarden, normen en verhalen die leraren, leerlingen en ouders meenemen naar de school. Tussen de waarden is geen hiërarchie. Ze beïnvloeden elkaar, hebben overlap of staan in sommige situaties juist op gespannen voet met elkaar. Hoe ze zich tot elkaar verhouden en waar de grenzen liggen (bijvoorbeeld tussen ‘vrijheid’ en ‘gelijkwaardigheid’) zal altijd onderwerp van gesprek blijven, zowel binnen de school als in de samenleving.

De 3 kernwaarden

gelijkwaardigheid

Gelijkwaardigheid betekent, kort gezegd, dat alle mensen, ondanks alle verschillen die er tussen mensen zijn, als waardevol in zichzelf moeten worden gezien. Juist omdat mensen op allerlei manieren van elkaar verschillen, is het belangrijk om elkaar eraan te blijven herinneren dat we allemaal evenveel waard zijn.

Gelijkwaardigheid betekent voor het onderwijs dat alle betrokkenen zichzelf kunnen zijn en ervaren dat zij van waarde zijn, met de eigen achtergrond, talenten, valkuilen, interesses, overtuigingen en identiteit. De school is algemeen toegankelijk, iedereen is welkom en onderlinge verschillen worden positief gewaardeerd. Ook mag iedereen rekenen op gelijke behandeling en een gelijke stem. In het onderwijs moet ruimte zijn voor ieders visie, mening en levensbeschouwing, waarbij hier op gelijkwaardige wijze aandacht aan besteed wordt.

Gelijke kansen

Gelijkwaardigheid betekent ook dat er aandacht is voor gelijke kansen in het onderwijs. Om elke

leerling de kans te geven zich te ontwikkelen, moet de school voor sommige leerlingen meer doen, om bestaande ongelijkheden te compenseren. Het betekent ook dat de toegankelijkheid van het onderwijs in brede zin gewaarborgd moet worden: het gaat niet alleen om verschillende achtergronden, maar ook om verschillen in fysieke, mentale en financiële mogelijkheden die nooit een belemmering mogen vormen tot volwaardige deelname aan het onderwijs en schoolleven.

vrijheid

Vrijheid is een fundamentele waarde in onze democratische rechtstaat. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om concrete burgerrechten als vrijheid van meningsuiting, of vrijheid van gedachte, geweten en godsdienst. Men spreekt zowel van negatieve vrijheid, waarbij iemand vrij is van onderdrukking en dwang, als van positieve vrijheid, de vrijheid om dingen te doen. Om vrijheid te benutten, is het niet alleen nodig dat niemand je tegenhoudt, maar ook dat je de benodigde middelen, kennis en vaardigheden hebt. Het

onderwijs heeft daarom een belangrijke rol te vervullen in het bevorderen van positieve vrijheid: het stelt leerlingen in staat om zelfstandig te denken en te handelen.

Daarnaast zou het bij moeten dragen aan het realiseren van zowel politieke als sociale vrijheid; ook als vrijheden wettelijk zijn vastgelegd, worden zij in sommige sociale gemeenschappen niet zo beleefd. Om vrijheid te realiseren, zijn er ook grenzen nodig die het mogelijk maken dat individuen en gemeenschappen vrijheid ervaren, zonder dat de staat, een gemeenschap of een individu haar macht misbruikt. Vrijheid vraagt behalve om autonomie dus ook om verantwoordelijkheid.

Democratische cultuur

Leerlingen moeten zich bewust worden van botsende perspectieven, overtuigingen en belangen en hoe zij de vrijheid van anderen hierin kunnen respecteren. Daar kan goed burger-

schapsonderwijs aan bijdragen. Leerlingen mogen hun meningen geven en beslissingen nemen over zaken die de leerling aangaan. Zij leren eigen keuzes te maken en te onderbouwen, informatie kritisch te beoordelen en op vreedzame wijze conflicten op te lossen. Zij hebben de vrijheid om een eigen levensvisie te ontwikkelen en moeten de nodige ruimte en ondersteuning krijgen om zichzelf te kunnen ontplooiën.

Vrijheid krijgt vorm in de school door samen een democratische gemeenschap te organiseren. Dat betekent dat alle betrokkenen inspraak hebben in het beleid en conflicten vreedzaam worden opgelost. De schoolleider, leraren en ouders zijn een rolmodel voor leerlingen in het omgaan met de eigen vrijheid en die van een ander.

ontmoeting

De school is een ontmoetingsplaats. De kernwaarde ontmoeting vraagt echter om een actieve rol van de school en alle betrokkenen: samen creëren zij ruimte voor diversiteit en dialoog en dragen zij bij aan het benutten van ieders inbreng. Ontmoeting betekent niet alleen in aanraking komen met diversiteit, maar ook aandacht en interesse hebben voor de ander en in gesprek gaan over verschillen en overeenkomsten. De kernwaarde ontmoeting is daarmee nauw verbonden aan de actief-pluriforme opdracht van het openbaar onderwijs. Het gaat over het herkennen, erkennen, waarderen, benutten en ondersteunen van de in een sa-

menleving (en daarbuiten) aanwezige diversiteit. Dit is van belang voor het ontwikkelen van de eigen identiteit én voor het ontwikkelen van relaties en het vormgeven aan de democratische samenleving.

Voor het onderwijs betekent dit dat scholen streven naar diversiteit binnen de schoolmuren en ook de in de samenleving aanwezige diversiteit actief opzoeken en benutten. Binnen en rondom de school werken betrokkenen met verschillende achtergronden samen aan activiteiten en wisselen zij ervaringen en ideeën uit, waarbij ieders kijk op het leven en de school gevraagd wordt. Er wordt voortdurend dialoog gevoerd, waarbij verschillen mogen blijven bestaan, maar men altijd in gesprek blijft.

Aandacht voor de ander

Leerlingen leren aandacht te hebben voor 'het andere' en zichzelf en anderen vragen te stellen. Op school maken ze kennis met veel verschillende bronnen, verhalen, visies en manieren van leven. In de klas worden levensbeschouwelijke, filosofische en

morele thema's besproken en gekoppeld aan de dagelijkse praktijk. De vormingsgebieden (wereld)burgerschap, levensbeschouwelijk vorming, persoonsvorming en sociaal-emotionele ontwikkeling kunnen hierin een belangrijke rol vervullen.

Ontmoeting is niet alleen het ontmoeten van anderen, maar ook het 'ontmoeten van de wereld', het 'ontmoeten van nieuwe verhalen' en het 'ontmoeten van de buurt van de school'. Leerlingen leren zorg dragen voor anderen en voor de samenleving en gaan op zoek naar de eigen wijze waarop zij zich tot de samenleving kunnen en willen verhouden.

De school levert een actieve bijdrage aan de omgeving en draagt door middel van ontmoeting en dialoog bij aan sociale cohesie in de wijk en samenleving.

De slogan

De nieuwe slogan voor het openbaar onderwijs luidt: “**Openbare Scholen – Waar Verhalen Samenkomen.**” Iedereen is welkom op de openbare school. De openbare school is daarom de ontmoetingsplaats bij uitstek, de democratische samenleving in het klein, de plek waar je nieuwe verhalen leert kennen en jouw eigen verhaal verder ontwikkelt, in relatie met anderen.

Verhalen zijn hierbij breed te interpreteren. Verhalen van alle betrokkenen bij de school, verhalen uit de omgeving, verhalen uit bronnen en tradities en verhalen over actuele ontwikkelingen in de samenleving. De slogan verbindt tevens de drie kernwaarden aan elkaar. Vanuit *gelijkwaardigheid* en vanuit *vrijheid*, ontmoet je de ander en ontmoet je verhalen vanuit de hele wereld.

Bezoek ons kernwaardenportaal openbaaronderwijs.nu voor meer informatie en praktische tools rondom de kernwaarden

Deze tekst is een verkorte en bewerkte versie van: De Groot, I., Eidhof, B., Biesta, G., Bartels, R., Kopmels, T., Bakker, E., en De Voogd, L. (2020). *Openbaar Onderwijs: waar verhalen samenkomen. Theoretisch kader*. Vereniging Openbaar Onderwijs & VOS/ABB

openbare scholen

waar verhalen samenkomen

VOS/ABB zet zich in voor optimale omstandigheden in het openbaar en algemeen toegankelijk onderwijs. De openbare en algemeen toegankelijke school gaat uit van de democratische normen en waarden die in de maatschappij leven. Voor VOS/ABB staat het onderwijs niet op zichzelf, maar is het onlosmakelijk verbonden met alle onderdelen van de samenleving. Zie ook www.vosabb.nl

De **Vereniging Openbaar Onderwijs (VOO)** behartigt de belangen van het openbaar onderwijs en streeft een onderwijssysteem na waarin kinderen van ouders van alle gezindten met elkaar naar school gaan, met elkaar leven en dus ook met elkaar leren. Zie ook www.voo.nl